

MŁODZIEŻ AKADEMICKA O STUDENCKIM RODZICIELSTWIE

Ewa Krause

ORCID: 0000-0002-6639-2639

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

adres e-mail: ekrause@ukw.edu.pl

Oliwia Herba

ORCID: 0000-0002-3392-7377

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

adres e-mail: oliher1@wp.pl

ACADEMIC YOUTH ABOUT STUDENT PARENTHOOD

Keywords: academic youth, student parenthood, student-parent

Abstract. The aim of this article is to present the selected results of pilot research on student parenting in the opinion of academic youth. In own research, author used the diagnostic poll method. Author's questionnaire was completed by 100 students (in age range between 19-27) of various universities and fields of study in Poland. The collected research material was analyzed in terms of students' perception of student parenthood. The responses of academic youth were also analyzed in terms of the university solutions offered to support student parents, as well as their expectations in this matter.

Słowa kluczowe: młodzież akademicka, studenckie rodzicielstwo, student-rodzic

Streszczenie. Celem niniejszego artykułu jest ukazanie wybranych wyników badań pilotażowych dotyczących studenckiego rodzicielstwa w opinii młodzieży akademickiej. W badaniach własnych posłużono się metodą sondażu diagnostycznego, w obszarze której wykorzystano technikę ankiety, a narzędziem badawczym uczyniono autorski kwestionariusz ankiety, który wypełniło 100 studentów (w przedziale wiekowym 19-27) różnych uczelni i kierunków

studiów w Polsce. Analizę zgromadzonego materiału badawczego prowadzono pod względem: postrzegania studenckiego rodzicielstwa; oferowanych uczelnianych rozwiązań wspierających studentów-rodziców według młodzieży akademickiej oraz jej oczekiwań w tym zakresie.

Wprowadzenie*

Młodzież jest ważnym 'elementem' struktury społecznej, zaś młodzież akademicka¹ jest szczególną kategorią wśród jej ogółu. Od pozostałych osób znajdujących się w stadium życia określanym jako wczesna dorosłość² odróżnia ją to, że studiuje. W założeniu „oznacza to, że w przyszłości może stać się częścią elity intelektualnej i menadżerskiej, zajmować wyższe stanowiska, pełnić funkcje kierownicze, tworzyć kulturę, wychowywać nowe pokolenia” (Zielińska, 2016, s. 9).

W sensie metrykalnym młodzież studencka to osoby między 19. a 27. rokiem życia³ (Górska, 2003, s. 54). W tym wieku, wpisującym się w okres wczesnej dorosłości, młodzi przymierzają się do nowych ról społecznych i wchodzenia w nie. Jedną z nich jest rola rodzica. Obecnie decyzje prokreacyjne stają się bardziej racjonalne. Narasta bowiem świadomość kosztów (zarówno materialnych, jak i alternatywnych) związanych z posiadaniem potomstwa. Przeplata się tu zatem racjonalność biologiczna, kulturowa i ekonomiczna (Szukalski, 2007, s. 51). Rodzicielstwo (*Słownik*, 2019; Opozda, 2017, s. 21)⁴ staje się w coraz większym zakresie aktem woli, a nie tylko naturalnym etapem rozwoju. Chęć bycia rodzicem nie może być przyjmowana za oczywistość w przypadku każdej osoby. Stąd też zdarza się, że rezultatem dokonanych, życiowych wyborów jest bezdzietność. Rodzicielstwo zajmuje jednak zazwyczaj istotne miejsce w planach młodych

---

* Część niniejszego tekstu powstała na podstawie wybranych wyników badań przeprowadzonych w Instytucie Pedagogiki (obecnie Wydział Pedagogiki) UKW w ramach seminarium licencjackiego kierowanego przez dr Ewę Krause (praca dyplomowa Oliwii Herby, *Studenckie rodzicielstwo w opinii młodzieży akademickiej*, Bydgoszcz 2019).

¹ W zaprezentowanym opracowaniu określenia 'młodzież akademicka', 'młodzież studencka' i 'studenci' są stosowane zamiennie.

² Zob. np. teorie/koncepcje dotyczące realizacji zadań rozwojowych w okresie wczesnej dorosłości Roberta J. Havighursta, Erika Eriksona, Daniela Levinsona.

³ Bierze się bowiem pod uwagę takie zjawiska, jak: kilkakrotne zdawanie na studia, powtarzanie roku, urlopy dziekańskie itp.

⁴ Rodzicielstwo najogólniej definiowane jest jako 'bycie rodzicami'. Termin ten odnosi się więc bezpośrednio do faktu bycia matką/ojcem. Danuta Opozda wskazuje, że: „współczesne rodzicielstwo, mimo wielu zróżnicowanych modeli i behawioralnych przejawów zachowuje stałe i niezbywalne atrybuty i wyraża się w stałych obszarach działań i funkcjonowania matek i ojców. Do rodzicielskich działań należy zapewnienie dziecku opieki, wychowanie dziecka i kształcenie, a więc stworzenie optymalnych, adekwatnych i możliwych warunków do rozwoju dziecka”.

dorosłych, także studiujących, i jest jednym z zadań rozwojowych wpisanych do realizacji w okresie wczesnej dorosłości⁵.

Mimo że wiek wchodzenia w rolę rodzica opóźnia się, to aktualnie można zaobserwować w uczelniach niemałą liczbę osób, które pełnią już podwójną rolę – studenta i rodzica. Nawet co piąta studentka ma już dziecko albo się go spodziewa (za: Socha, 2017; Rogowska, 2019). Rezultaty badań opublikowanych przez Andrzeja Skibińskiego dotyczące młodzieży akademickiej (N=511) województwa śląskiego na temat zagadnień z zakresu życia małżeńsko-rodzinnego wykazały, że „prawie wszyscy badani (90,1%) deklarują chęć posiadania w przyszłości dzieci, tylko (4,2%) z nich nie wyraża takiej chęci. Blisko 6,0% ogółu badanych nie jest natomiast w stanie określić swoich planów prokreacyjnych” (Skibiński, 2017, s. 20). Inne wyniki badań projektu zatytułowanego: *Jak Uczelnia mogłaby wspierać studentów mających dzieci podczas studiów i promować rodzicielstwo? Badanie opinii studentów*⁶ ukazały, że zdecydowana większość (77,3%) studentów, którzy wzięli udział w badaniu (N=66), planuje być rodzicem, część jednak (13,6%) nie chce nim zostać. Pozostali (9,1%) nie mają wyrobionego zdania na ten temat (Paprzycka, 2019). Bezdzielnosc nie znajduje zatem akceptacji wśród większości ankietowanych.

W ramach w projekcie *Student jako potencjalny rodzic – badanie postaw prokreacyjnych studentów Wydziału Nauk Społecznych SGGW*⁷ zostały wyłonione następujące grupy postaw studenckich:

- 1) student gotowy do rodzicielstwa – to ten, który mógłby posiadać dziecko na studiach bez względu na czynniki niesprzyjające wychowywaniu dziecka (nie widzi on żadnych przeszkód dla posiadania potomstwa);
- 2) student potrzebujący dogodnych warunków do rodzicielstwa – to taki, który mógłby posiadać dziecko w trakcie studiów, ale w warunkach stabilizacji, głównie ekonomicznej (nie żywi on negatywnych emocji wobec dzieci);

⁵ O zadaniach rozwojowych wczesnej dorosłości pisze E. Krause (2019).

⁶ Badanie to realizowane było w ramach akcji Fundacji Mama „Mama na uczelni” i przeprowadzone zostało pod kierownictwem E. Paprzyckiej przez zespół badawczy w składzie: M. Kowalska, P. Klimaszewski, M. Kowalski, J. Iwański. Zrealizowano je strategią ilościową z zastosowaniem metody sondażu i ankiety internetowej (CSAQ) w 2014 roku.

⁷ Badanie to, tak jak i wcześniej wskazane, realizowane było w ramach akcji Fundacji Mama „Mama na uczelni” i przeprowadzone zostało pod kierownictwem E. Paprzyckiej przez zespół badawczy w składzie: P. Puk, P. Ruszczak, A. Sobańska. Zostało ono oparte na wywiadzie niestandardowym.

- 3) student niegotowy do roli rodzica na studiach – to taki, który nie chce być studiującym rodzicem, ale gdyby dziecko się pojawiło, to potrafiłby odnaleźć pozytywy w tej sytuacji;
- 4) student niemyślący o roli rodzica na studiach – to ten kategorycznie sprzeciwiający się posiadaniu przez siebie potomstwa podczas studiów (Paprzycka, 2019a).

Do studenckiego rodzicielstwa, według przywołanych badań, zachęcają:

- względy emocjonalno-psychologiczne;
- wiek (młody), który jest odpowiedni do zostania rodzicem oraz umożliwia tolerancyjne i otwarte wychowanie dziecka;
- traktowanie studiów jako właściwego momentu w życiu na decyzję o posiadaniu potomstwa i pojawiająca się już w ich trakcie taka potrzeba;
- postrzeganie dziecka jako czynnika sprzyjającego pogłębieniu relacji z partnerem (Paprzycka, 2019a).

W badaniu *Jak Uczelnia mogłaby wspierać studentów...* uzyskano podobne rezultaty. Podkreślono bowiem, że „zachętą do posiadania potomstwa podczas studiów jest zarówno zaplecze emocjonalne – wsparcie partnera, chęć założenia rodziny, a także odpowiedni wiek” (Paprzycka, 2019). Inne badania wśród studentek-matek⁸ potwierdziły, że ich decyzje prokreacyjne zostały podjęte z powodu chęci bycia rodzicem już w trakcie studiów, pragnienia utworzenia pełnej rodziny, odpowiedniego (młodego) wieku czy po prostu braku przeszkód (Krause, 2019, s. 128).

Czynnikami zniechęcającymi do zostania rodzicem podczas studiów, wskazanymi w projekcie *Student jako potencjalny rodzic ...*, są:

- trudność pogodzenia wielu zajęć (studiowanie, praca, wolontariat);
- uwarunkowania ekonomiczne (brak wystarczających dochodów, brak własnego mieszkania);
- konieczność zapewnienia opieki nad dzieckiem (brak czasu, brak pieniędzy na ewentualne opłacenie opiekuna);
- względy emocjonalno-psychologiczne (niewystarczająca odpowiedzialność, brak tzw. instynktu rodzicielskiego);
- konflikty z rodzicami (brak akceptacji z ich strony);
- bycie w związku nieformalnym (duża odległość między partnerami; ryzyko, że dziecko pogorszy relację między partnerami);

---

⁸ E. Krause badaniami jakościowymi objęła 10 studentek-matek będących w „wieku studiów” (czyli między 19. a 27. rokiem życia), studiujących w trybie stacjonarnym.

- młody wiek;
- potrzeba realizacji życia osobistego;
- nieprzystosowanie uczelni (brak pokoi dla opiekunów z dzieckiem, żłobków i przedszkoli w pobliżu uczelni);
- brak planów zakładania rodziny;
- kwestie religijne (niechęć do posiadania dziecka przed ślubem) (Paprzycka, 2019).

Według badania *Jak Uczelnia mogłaby wspierać studentów...* zniechęca przede wszystkim „niekorzystna sytuacja finansowa oraz przekonanie o trudności w pogodzeniu wszystkich obowiązków” (Paprzycka, 2019).

Zauważyć można, że część tych samych czynników może zarówno sprzyjać, jak i utrudniać podjęcie i pełnienie studenckiego rodzicielstwa. Najważniejsze, jak wskazują inne wyniki badań (zob. Krause, 2019; Krause, 2019a) dla studiującego rodzica jest przychylnie otoczenie – również to uczelniane. Brakuje jednak konkretnych danych statystycznych, obrazujących postrzeganie przez młodzież akademicką studentów-rodziców na polskich uczelniach i rozwiązań ich wspierających. Aby dobrze projektować takie działania, niezbędne jest badanie opinii, potrzeb i oczekiwań ogółu młodych studiujących – będących już rodzicami i potencjalnych rodziców. Postanowiono więc przeprowadzić w tym zakresie badania ilościowe (pilotażowe), których wybrane wyniki zawiera niniejszy tekst.

Informacja metodologiczna

Celem badań uczyniono poznanie opinii młodzieży akademickiej na temat studenckiego rodzicielstwa, w tym rozwiązań wspierających studiujących rodziców. Problem główny stanowiło pytanie: Jakie są opinie młodzieży akademickiej na temat studenckiego rodzicielstwa? Z powyższego wyprowadzono następujące problemy szczegółowe: Jak studenci postrzegają rodzicielstwo podczas studiów? Czy i jakie oferowane są uczelniane rozwiązania wspierające studentów-rodziców według badanych? Czy i jakie mają oni oczekiwania w zakresie tych rozwiązań (czego oczekują/oczekiwaliby w sytuacji bycia studentem-rodzicem)?

W badaniach własnych wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego. W jej ramach zastosowano technikę ankiety. Narzędzie badawcze stanowił autorski kwestionariusz ankiety, który został przygotowany w formie elektronicznej i wypełniony online w 2019 roku przez 100 respondentów różnych uczelni

i kierunków studiów w Polsce⁹. W związku z tym, że młodzież akademicka w sensie metrykalnym to osoby między 19. a 27. rokiem życia, badaniami objęto tylko studentów będących w tym wieku. Doboru próby dokonano metodą nieprobabilistyczną – opartą na kryterium dostępności.

Zdecydowana większość respondentów to kobiety (80%). Ich przewagę liczebną można wyjaśnić tym, że to właśnie one częściej studiują. Niezmiennie stanowią one większość (około 58%) wszystkich osób studiujących (zob. GUS, 2017, s. 29; 2018, s. 12; 2019, s. 12). Prawie połowę ankietowanych liczy młodzież w wieku 21–22 lata (48%). Nieco mniejszy procent badanych jest w wieku 19–20 lat oraz 23–24 lata (po 21%). Niewielu ma 25–26 lat (8%), a znikomy odsetek 27 lat (2%). Taki udział poszczególnych grup wiekowych może być spowodowany faktem, że zwykle studia (szczególnie stacjonarne) rozpoczyna się bezpośrednio po ukończeniu szkoły średniej – liceum lub technikum, czyli w wieku 19–20 lat i kończy po 3 lub 5 latach. Znacznie mniej jest zatem młodzieży akademickiej w wieku 25–27 lat. Prawie wszyscy respondenci (97%) reprezentują uczelnie publiczne. Na taki wynik wpłynęło umieszczenie kwestionariusza ankiety na forum jednej z uczelni publicznych oraz przekazywanie go respondentom studiującym głównie w tego rodzaju szkołach wyższych. Zdecydowana większość (89%) uczy się w trybie stacjonarnym. Ponad połowa ankietowanych (52%) mieszka w dużym mieście (powyżej 100 tysięcy mieszkańców). O połowę mniejszą grupę stanowią mieszkańcy wsi (26%). Część (13%) zamieszkuje małe (do 20 tysięcy mieszkańców), a pozostali (9%) średniej wielkości miasta (od 20 do 100 tysięcy mieszkańców). Przewaga młodzieży studenckiej mieszkającej w dużych miastach wynika prawdopodobnie z konieczności lub chęci przeprowadzenia się na czas studiów do miejscowości, w której znajduje się uczelnia. Większość z nich bowiem znajduje się w największych miastach w Polsce. Własna sytuacja materialna przez przeważającą część ankietowanych oceniana jest jako dobra (62%). Znacznie mniej uważa, że jest ona średnia (21%), a część uznało ją za bardzo dobrą (16%), tylko jeden badany określił ją jako złą. Żaden z respondentów nie uznał swoich warunków ekonomicznych za bardzo złe. Większa liczba

⁹ Badani reprezentowali takie kierunki, jak: pedagogika, pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna, logopedia, psychologia, fizjoterapia, kierunek lekarski, farmacja, pielęgniarstwo, położnictwo, dietetyka, architektura, kulturoznawstwo, zarządzanie, inżynieria matematyczna, matematyka, elektronika i telekomunikacja, administracja, wychowanie fizyczne, turystyka i rekreacja, BHP, prawo w biznesie, finanse i rachunkowość, edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, filologia polska, historia, dziennikarstwo i komunikacja społeczna, biotechnologia, ochrona zabytków, prawo, ekonomia, grafika, mechanika i budowa maszyn, nanotechnologia, budownictwo, kryptologia, stomatologia.

młodzieży akademickiej znajduje się więc w zadowolającej sytuacji finansowej. Ponad połowa badanych jest w związku partnerskim (55%), znaczną część stanowią także single (37%). W związku małżeńskim jest niewielu ankietowanych (7%). Jedna respondentka jest rozwódką. W kontekście prowadzonych badań istotne było pytanie dotyczące pełnienia roli rodzica. Zdecydowana większość ankietowanych nie jest rodzicem (90%). Pełniących tę rolę jest zatem niewielki odsetek (10%). Nie można jednak zapominać, że studiujący rodzice stanowią część młodzieży akademickiej. Stąd też ważne jest tworzenie i rozwijanie warunków sprzyjających godzeniu studiów i rodzicielstwa, które mogą wpływać na zwiększenie liczby studentów decydujących się na zostanie matką/ojcem w tym okresie swojego życia.

Analizę zgromadzonego materiału badawczego prowadzono pod względem postrzegania studenckiego rodzicielstwa, oferowanych uczelnianych rozwiązań wspierających studentów-rodziców w opinii młodzieży akademickiej i jej oczekiwaniach w tym zakresie.

Postrzeganie studenckiego rodzicielstwa przez młodzież akademicką

Rodzicielstwo to jedno z ważniejszych zadań w życiu zdecydowanej większości kobiet i mężczyzn. Na przestrzeni wieków inaczej postrzegało się w tym kontekście obie płcie. Współcześnie różnice między macierzyństwem i ojcostwem nieco zacierają się, a rodzicielstwo traktowane jest/powinno być jako wspólna troska obojga rodziców o dziecko we wszystkich możliwych aspektach. Jak słusznie zauważa Beata Górnicka „rodzicielstwo postrzegane bywa jako dar lub jako obowiązek. W każdym przypadku jest odpowiedzialnością rodzica (dorosłego człowieka) za dziecko, któremu należy stworzyć warunki jak najlepszego rozwoju i osiągnięcia szczęścia we własnym życiu” (Górnicka, 2015, s. 99). Według Anny Śniegulskiej „rodzicielstwo przejawia się w towarzyszeniu dziecku od poczęcia do osiągnięcia przez nie względnej samodzielności życiowej. To zadanie do wykonania względem dziecka, obejmujące szereg czynności i zabiegów związanych z opieką i wychowaniem” (Śniegulska, 2016, s. 98). Prawidłowe wypełnianie roli rodzicielskiej wymaga więc odpowiedniego przygotowania do realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych. Nie każdy jednak dorosły podejmuje i wypełnia tę rolę w świadomy i optymalny sposób (Górnicka, 2015, s. 100). Czy studia to zatem odpowiedni czas na zostanie rodzicem?

Takie pytanie, wraz z prośbą uzasadnienia, zadano ankietowanym. Odpowiedzi respondentów podzielono na trzy kategorie – *tak*; *nie*; *i tak i nie (to zależy...)*.

Zdecydowana większość badanej młodzieży (70%) uważa okres studiowania za nieodpowiedni na zostanie matką czy ojcem. Motywują swoje stanowisko głównie brakiem niezależności czy stabilności finansowej, zbyt małą ilością czasu na inne aktywności poza studiowaniem, brakiem dojrzałości emocjonalnej do tej, wymagającej zaangażowania, roli. Wskazują na to ich przykładowe poglądy: *nie, ponieważ rzadko ma się możliwość samodzielnego dbania o potrzeby dziecka* [1_KOB_ARCHIT]; *nie, gdyż istotne jest zapewnienie dziecku stabilności finansowej, a ją zazwyczaj zdobywa się po studiach, wykonując zawód* [8_MEN_MECH]; *nie, ponieważ studia, np. medyczne nie pozwalają czasowo na dodatkowe zajęcia* [30_KOB_FIZJO]; *nie, ponieważ często sama czuję się jak dziecko, nie jestem gotowa emocjonalnie na rodzicielstwo i nie jestem gotowa dzielić się swoim wolnym oraz beztrudnym czasem w moim życiu z dzieckiem* [37_KOB_FIZJO].

Część respondentów (14%) jest jednak zdania, że studia to odpowiedni czas na rodzicielstwo – głównie ze względu na młody wiek i wiążące się z tym predyspozycje do zostania matką lub ojcem. Egzemplifikację tego stanowią ich następujące odpowiedzi: *tak, w końcu odpowiedni biologiczny czas na urodzenie dziecka to 21 lat* [20_KOB_PED]; *zostałam mamą podczas nauki na uczelni i uważam, że jeśli osoba jest w stanie pogodzić naukę z rodzicielstwem to jak najbardziej* [5_KOB_PED]; *tak, jest się młodym i pełnym sił* [85_KOB_PED]; *tak, ponieważ jest wtedy najlepszy czas i chęci* [59_KOB_PED]. Należy zauważyć, że przytoczone wypowiedzi dotyczą kobiet studiujących pedagogikę.

Inna część badanych (16%) twierdzi, że nie da się jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie dotyczące tego, czy okres studiowania jest odpowiedni na zostanie rodzicem, że to zależy m.in. od: danej osoby, warunków, stopnia trudności studiów. Według nich: *to kwestia bardzo indywidualna, studia na pewno nie przeszkadzają w byciu rodzicem* [9_KOB_DIET]; *wszystko jest kwestią wymagań studiów oraz osobistych preferencji studenta i jego dojrzałości, umiejętności dyspozycji czasem* [29_MEN_LEK]; *tak i nie, łatwiej pogodzić rodzicielstwo ze studiami niż z pracą na etacie, ale rodzicielstwo wyklucza udział w imprezach i życiu studenckim* [67_KOB_EDUART].

Podobne rezultaty uzyskano w badaniu *Student jako potencjalny rodzic...*, według którego większość respondentów (68%) zalicza się do grupy studentów niemyślących o roli rodzica na studiach, tylko nieliczni (8%) są gotowi do rodzicielstwa. Część (16%) jest chętna do posiadania dzieci, ale potrzebuje do tego

specjalnych warunków; 10% to ci, którzy są niegotowi do roli rodzica na studiach (Paprzycka, 2019).

Wyniki niniejszych badań uwidaczniają różne zdania studentów na temat studenckiego rodzicielstwa. Zdecydowana większość jednak wskazuje, że studia to okres niesprzyjający pełnieniu roli matki czy ojca. Badana młodzież nie czuje się gotowa, pod wieloma względami, na przyjęcie tej dodatkowej, bardzo wymagającej roli. Jest ona świadoma, z jak dużą odpowiedzialnością wiąże się fakt zostania rodzicem. Nieplanowane jednak rodzicielstwo podczas studiów nie jest niczym nowym. Badania przeprowadzone przez Ewę Krause wykazały, że tylko połowa badanych studentek-matek deklarowała, że planowała macierzyństwo w trakcie studiów (Krause, 2019, s. 128). Przyczyn bycia rodzicem może być zatem wiele. Kwestię postrzegania najczęstszych powodów zostania nim w trakcie studiów przez badaną młodzież akademicką zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Najczęstsze powody zostania rodzicem w trakcie studiów w opinii badanej młodzieży akademickiej

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba i % odpowiedzi
1	'wpadka'	86
2	pragnienie zostania matką/ojcem bez względu na okoliczności	38
3	oddziaływania partnera, który pragnie zostać rodzicem	25
4	odpowiedni (młody) wiek	22
5	przekonanie, że łatwiej łączyć rolę studenta-rodzica niż później pracownika-rodzica małego dziecka	12
6	przekonanie, że zostanie rodzicem to podstawowa i naturalna rola człowieka	11
7	wpływ środowiska na decyzję o rodzicielstwie	5
8	inne powody	3

Badani zaznaczali więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: materiał ilustracyjny zamieszczony w tym artykule pochodzi z badań własnych.

Zdecydowana większość respondentów uważa, że najczęstszą przyczyną zostania rodzicem w trakcie studiów jest tzw. 'wpadka' (86%). Dużo mniej uznaje, że jest nią pragnienie bycia matką/ojcem bez względu na okoliczności (38%). Oddziaływanie partnera, który pragnie zostać rodzicem, jako częsty powód podaje co czwarty ankietowany (25%). Nieco mniej wskazuje odpowiedni (młody) wiek (22%), a część przekonanie, że łatwiej łączyć rolę studenta-rodzica niż

później pracownika-rodzica małego dziecka (15%). Dla niewielu jest to przekonanie, że zostanie rodzicem to podstawowa i naturalna rola człowieka (11%). Nieliczni wskazują wpływ środowiska na decyzję o rodzicielstwie (5%). Trzy osoby zaznaczyły odpowiedź „inne” i dla nich najczęstsze powody to: pozostawienie wszystkiego roli przypadku; brak innego pomysłu na siebie niż zostanie rodzicem oraz otrzymanie zapomogi, stypendium z tytułu zostania rodzicem. W opinii młodzieży akademickiej studenckie rodzicielstwo jest zatem najczęściej nieplanowane.

Rodzice małych dzieci, a zwłaszcza studentki w ciąży są grupą narażoną na stereotypizację. Nierzadko postrzegane są jako „osoby liczące na litość wykładowców, bez powodu opuszczające zajęcia i wykorzystujące swój odmienny stan do uzyskania zaliczeń, bez wykazania się wiedzą. Młode matki z kolei bywają postrzegane jako osoby roszczeniowe, bezpodstawnie liczące na ulgowe traktowanie i sympatię wykładowców” (Dudka, Piecuch, 2014, s. 7). Badania przeprowadzone przez Dorotę Ruskiewicz¹⁰ ujawniły, że są studiujące matki wykorzystujące własne dzieci do manipulowania wykładowcami (Ruskiewicz, 2012, s. 185). Wyniki badań Ewy Krause wśród studentek-matek ukazały jednak, że nie chcą one być faworyzowane czy wyręczane w czymkolwiek ze względu na swoją odmienną sytuację (Krause, 2019a). Stąd też badanym zadano pytania dotyczące tego, jak ich zdaniem studenci-rodzice postrzegani są w uczelni (tabela 2) i co oni sami o nich sądzą (tabela 3).

Tabela 2. Postrzeganie studentów-rodziców w uczelni według badanej młodzieży akademickiej

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba i % odpowiedzi
1	tak jak wszyscy inni studenci	35
2	bardzo dobrze	7
3	dobrze	36
4	źle	12
5	nie mam zdania	10

Najwięcej respondentów uważa, że studenci-rodzice postrzegani są dobrze (36%) oraz tak samo jak wszyscy inni studenci (35%). Nieliczni wskazują, że bardzo dobrze (7%). Część jest zdania, że postrzegani są oni negatywnie – źle (12%).

¹⁰ D. Ruskiewicz badaniami objęła 9 kobiet, które na studiach zostały matkami. W swoich badaniach posłużyła się techniką ankiety i techniką projekcyjną werbalną.

Pozostali (10%) nie mają zdania na ten temat. Można zatem zauważyć znaczne zróżnicowanie odpowiedzi młodzieży studenckiej – większość jednak wyraża przekonanie, że studiujący rodzice postrzegani są w uczelniach przynajmniej tak, jak wszyscy pozostali, oraz że podejście do nich jest pozytywne. W kolejnej tabeli 3. wskazano opinie – sposób myślenia o studentach-rodzicach i cechy, jakie są im przypisywane przez ankietowanych.

Tabela 3. Opinie badanej młodzieży akademickiej o studente-rodzicu

Lp.	Wyszczególnienie Student-rodzic to osoba, która ...	Liczba i % odpowiedzi
1	opuszcza dużą liczbę zajęć	44
2	poświęca się roli rodzica kosztem studiowania	42
3	jest dobrze zorganizowana	38
4	bardzo się stara	33
5	posiada wysoką motywację do nauki	28
6	nie wyróżnia się niczym spośród innych studentów	27
7	liczy na litość wykładowców	22
8	jest pilna	16
9	osiąga niezbyt dobre lub złe wyniki w nauce	15
10	osiąga dobre wyniki w nauce	5
11	Inne	5

Badani zaznaczali więcej niż jedną odpowiedź.

Najwięcej respondentów sądzi, że student-rodzic to osoba, która opuszcza dużą liczbę zajęć (44%) oraz poświęca się roli rodzica kosztem studiowania (42%). Obie odpowiedzi są względem siebie komplementarne. Znaczna część ankietowanych wskazuje, że studiujący rodzic jest dobrze zorganizowany (38%) i bardzo się stara (33%). Część jest również zdania, że posiada wysoką motywację do nauki (28%); nie różni się od pozostałych studentów (27%), ale także, że liczy na litość wykładowców (22%). Podobny odsetek badanych uważa, że jest pilny (16%), ale twierdzi też, że osiąga on niezbyt dobre lub złe wyniki w nauce (15%). Nieliczni zgadzają się ze stwierdzeniem, że student-rodzic ma dobre wyniki w nauce (5%). Wyniki badań wcześniej przywołanej Doroty Ruszkiewicz wykazały, że macierzyństwo nie spowodowało pogorszenia się wyników w nauce badanych studentek pomimo zmniejszonej ilości czasu na naukę (ich średnie ocen utrzymały się na tym samym poziomie) (Ruszkiewicz, 2012, s. 178). Ponadto niektórzy respondenci w niniejszych badaniach udzielili własnych

odpowiedzi – według nich studiujący rodzic to osoba, która: *otrzymuje ogromne wsparcie od rodziców, jest bardzo odpowiedzialna, ma pewną „taryfę ulgową” u wykładowców*. Dwoje ankietowanych nie ma zdania na ten temat.

Opinie na temat studentów-rodziców są zatem podzielone. Najwięcej ankietowanych jest zdania, że opuszczają oni zajęcia i poświęcają się bardziej roli rodzica niż studenta, ale jednocześnie są dobrze zorganizowani i wykazują się zaangażowaniem również w proces studiowania. Inne badania Ewy Krause ujawniły, że studentki-matki „dostrzegają zmiany w jakości studiowania, które są konsekwencją ograniczenia czy braku czasu na naukę, okazji do spokojnej nauki w domu, nieuczestniczenia w zajęciach i trudności w zdobywaniu materiałów edukacyjnych. Nie rezygnują jednak ze swoich dążeń w osiągnięciu zamierzonego wykształcenia. Doświadczane skutki pełnienia podwójnej roli mają więc charakter zarówno negatywny (objawiają się m. in.: fizycznym i psychicznym nieradzeniem sobie z godzeniem ról, zanizoną motywacją do nauki, brakiem czasu na naukę czy koniecznością ograniczenia innych aktywności), jak i pozytywny (występuje m.in. zwiększona motywacja do nauki, wyższe oceny, lepsza organizacja czasu i zarządzanie sobą w czasie)” (Krause, 2019, s. 128).

Sytuacja studiujących rodziców jest zależna od otrzymywanej pomocy. Istotna jest w tym kontekście wiedza młodzieży akademickiej o oferowanych przez uczelnie rozwiązaniach wspierających ją, jej opinii na ten temat i oczekiwania w tym zakresie.

Uczelniane rozwiązania wspierające studentów-rodziców w opinii młodzieży akademickiej i jej oczekiwania w tym zakresie

Oczywisty jest fakt, że istotny wpływ na podejmowanie różnych decyzji wywiera środowisko, w którym się żyje. Dotyczy to szczególnie młodych osób – często zależnych jeszcze w pewnych aspektach od innych. Młodzież studencką charakteryzuje względna niesamodzielność społeczna, wynikająca częściowo z niesamodzielności ekonomicznej oraz poddawania się procesom intencjonalnego oddziaływania (za: Krause, 2012, s. 59). Jeżeli więc młodzi chcą łączyć rolę studenta i rodzica, ważne jest ich wspieranie – tworzenie i rozwijanie przez szkoły wyższe możliwości godzenia obowiązków uczelnianych z opieką nad dzieckiem.

Wyniki badań własnych wskazują, że większość badanej młodzieży (61%) deklaruje, że nie zna rozwiązań wspierających rodzicielstwo podczas studiów oferowanych przez różne uczelnie (tabela 4). Tylko 39% twierdzi, że je zna. Takie

rezultaty mogą świadczyć z jednej strony o niskiej świadomości studentów dotyczącej funkcjonowania różnych form wsparcia – ich niedostrzeganiu, a z drugiej o braku/niewystępowaniu udogodnień dla studiujących rodziców małych dzieci w uczelniach w kraju.

Tabela 4. Deklaracja badanej młodzieży akademickiej dotycząca znajomości rozwiązań wspierających rodzicielstwo podczas studiów oferowanych przez różne uczelnie

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba i % odpowiedzi
1	tak, znam	39
2	nie, nie znam	61

Warto zatem dowiedzieć się, czy i jakie rozwiązania wspierające rodzicielstwo podczas studiów oferuje uczelnia respondentów. W tym kontekście ankietowanym zadano pytania: *Czy Pani/Pana uczelnia oferuje rozwiązania wspierające rodziców-studentów? Jakie rozwiązania w zakresie wspierania rodziców-studentów oferuje Pani/Pana uczelnia?* W tabelach 5. i 6. przedstawiono wyniki badań na ten temat.

Tabela 5. Oferowanie rozwiązań wspierających studentów-rodziców przez uczelnię w opinii badanej młodzieży akademickiej

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba i % odpowiedzi
1	tak, jest ich bardzo dużo	4
2	tak, ale są niewystarczające	15
3	tak, ale nie wiem, czy są wystarczające	27
4	nie, nie ma takich rozwiązań	6
5	nie wiem, czy są takie rozwiązania	48

Niemal połowa badanych studentów nie wie, czy ich uczelnia oferuje jakiegokolwiek rozwiązania wspierające rodzicielstwo podczas studiów (48%). Dostyc znaczna grupa badanych twierdzi, że takie rozwiązania są, ale nie wiedzą oni, czy są one wystarczające (27%). Nieco mniej uważa, że uczelnia je oferuje, są one jednak ich zdaniem niewystarczające (15%). Nieliciele ankietowanych jest zdania, że nie ma w ich uczelni rozwiązań wspierających studentów-rodziców (6%). Tylko 4 osoby uważają, że takowe są i jest ich bardzo dużo. Analiza powyższych odpowiedzi wskazuje, że ankietowani nie zdają sobie sprawy z istnienia pomocy dla studentów-rodziców. Niezbędna jest w tym kontekście kampania informacyjna związana ze wsparciem, jakie uczelnia już oferuje.

W publikacji „*Uczelnia Przyjazna Rodzicom*”. *Podręcznik dobrych praktyk* przedstawiona została lista rozwiązań, które pomagają studiującym rodzicom w łączeniu obowiązków. Wśród nich znalazły się m.in.:

- Indywidualna Organizacja Studiów;
- urlop dziekański – zdrowotny, rodzicielski, wychowawczy;
- prawo do ubiegania się o przesunięcie terminów egzaminów w przypadku wystąpienia w czasie sesji zdarzenia (np. urodzenie dziecka), które uniemożliwia przystąpienie do nich w terminie;
- możliwość przedłużenia terminu złożenia pracy dyplomowej;
- możliwość zaliczania niektórych zajęć podczas przebywania na urlopie;
- możliwość zachowania w okresie urlopu od zajęć praw studenckich, w tym prawa do korzystania z niektórych form pomocy materialnej;
- stypendium socjalne, zapomoga, dodatek mieszkaniowy;
- okresowe obniżenie czesnego na uczelniach niepublicznych;
- możliwość studiowania przez Internet;
- wsparcie on-line (informacje, rejestracja w sieci, e-doradztwo itp.);
- system elektronicznej obsługi studenta (e-dziekanat);
- oferowanie przez uczelnie bezpłatnej i indywidualnej pomocy pedagogicznej i psychologicznej;
- powoływanie osób odpowiedzialnych za komunikację uczelni ze studentami-rodzicami (np. pełnomocnika do spraw studiujących rodziców);
- dostosowanie budynku (np. podjazdy/pochylnie/windy dla wózków, obniżone krawężniki, wejścia z poziomego terenu, szerokie drzwi wejściowe, przenośne podesty, szyny, mechaniczne platformy dla wózków, łazienki dostosowane do potrzeb małych dzieci);
- wózkownie (pomieszczenia do przechowywania wózków dziecięcych);
- pokoje dla rodziców z dziećmi, miejsca do karmienia, kąciki zabaw w głównych miejscach uczelni;
- bezpieczne place zabaw;
- kluby malucha, żłobki, przedszkola, świetlice;
- dostępność pokoiw rodzinnych w domach studenckich (dopasowanych do potrzeb rodziny);
- programy i kampanie społeczne wspierające studentów-rodziców;
- integracja środowiska akademickiego z rodzinami studentów (wycieczki, pikniki, turnieje, warsztaty, bale, obchody Dnia Dziecka itp.);
- organizowanie dla dzieci studentów wyjazdów na ferie i półkolonie (w rozsądnych cenach);

- coaching godzenia życia zawodowego i rodzinnego jako zindywidualizowana forma wsparcia rodziny (Dudka, Piecuch, 2014, s. 19–43).

Bardzo przydatnym rozwiązaniem wskazanym wyżej jest stworzenie na terenach szkół wyższych miejsc, w których młody rodzic mógłby zostawić na kilka godzin swoje dziecko, czyli np. żłobków, klubów dziecięcych czy przedszkoli. Konieczne jest zatem odpowiednio ulokowane pomieszczenie, wyposażone w niezbędne sprzęty oraz odpowiednie osoby, które sprawowałyby opiekę nad dziećmi studentów. W tym celu można byłoby ‘wykorzystać’ studentów kierunków pedagogicznych, a w szczególności tych specjalności, które bezpośrednio dotyczą opieki, pielęgnacji i wspierania rozwoju małego dziecka. Uwidaczniają się w takim rozwiązaniu dwie (co najmniej) korzyści – dzieci studiujących rodziców miałyby zapewnioną odpowiednią opiekę podczas ich nieobecności, a studenci możliwość odbywania praktyk w swojej uczelni.

Kolejnym, bardzo ważnym udogodnieniem jest przystosowanie w miarę możliwości budynku do pobytu w nim małego dziecka. Dużym problemem są liczne schody w budynkach uczelnianych, które utrudniają poruszanie się z wózkiem dziecięcym. Należy zatem dbać o specjalne podjazdy czy windy. Ponadto potrzebne jest miejsce, gdzie rodzic mógłby nakarmić dziecko lub wykonać przy nim zabiegi higieniczne. Przydatnym rozwiązaniem jest więc wygospodarowanie i wyposażenie w odpowiednie sprzęty co najmniej jednego pomieszczenia w uczelni. Istotną kwestią jest również zapewnienie możliwości zakupienia lub podgrzania posiłku dla dziecka, na przykład w uczelnianej stołówce lub innym, przeznaczonym do tego miejscu.

Bycie studentem wiąże się nie tylko z nauką, ale również z koniecznością załatwiania wielu formalności w uczelni. Dziekanat czy inne ważne miejsca mają często ograniczone dni i godziny pracy. Powoduje to nierzadko kolejki w oczekiwaniu na wejście do danego miejsca. Ułatwieniem są więc tabliczki z informacją o pierwszeństwie wchodzenia do wszelkich gabinetów i punktów obsługi dla studentów z dzieckiem czy studentek będących w ciąży.

Wyniki badań jakościowych przeprowadzonych przez Ewę Krause wykazały jednak, że najważniejszym wsparciem dla studentek-matek jest możliwość korzystania z Indywidualnej Organizacji Studiów (IOS). Studiujące matki zgodnie twierdzą, że bez uzyskania zgody na to udogodnienie nie poradziłyby sobie z jednoczesnym macierzyństwem i studiami. IOS wydaje się zatem warunkiem koniecznym, pozwalającym na łączenie roli studenta-rodzica, ale nie jest to wystarczające wsparcie ze strony uczelni (Krause, 2019a). Ustawa z 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* wprowadza już regulacje

wskazujące, że studentka w ciąży i student będący rodzicem mają prawo do skorzystania z urlopu w okresie jednego roku od dnia urodzenia dziecka (urlop przyznaje się na wniosek studenta) oraz do odbywania studiów według Indywidualnej Organizacji Studiów do czasu ich ukończenia (Dz.U., 2018, poz. 1668, art. 85, pkt 1, 2, 3, 4).

W poniższej tabeli 6. wskazano rozwiązania wspierające rodzicielstwo podczas studiów występujące w uczelniach ankietowanych, wśród których możliwość skorzystania z IOS-u i urlopu dziekańskiego są, według badanej młodzieży akademickiej, także najczęściej występującym udogodnieniem.

Tabela 6. Rozwiązania wspierające rodzicielstwo podczas studiów oferowane przez uczelnię badanej młodzieży akademickiej

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba i % odpowiedzi
1	Indywidualna Organizacja Studiów	38
2	urlop dziekański dla studentów-rodziców	38
3	wsparcie finansowe dla rodziców-studentów	32
4	prawo do ubiegania się o przesunięcie terminów egzaminów w trakcie sesji	22
5	prawo do przedłużenia terminu złożenia pracy dyplomowej	18
6	pokój dla opiekuna z dzieckiem	17
7	windy/podjazdy/pochylnie/przenośne podesty/szyny/mechaniczne platformy dla wózków dziecięcych	15
8	dostosowane do małych dzieci toalety	7
9	kąciki zabaw dla dzieci w głównych miejscach uczelni	7
10	możliwość zaliczania niektórych zajęć podczas przebywania na urlopie dziekańskim	4
11	szersze wejścia na uczelnię, do toalet	4
12	uczelniany żłobek	3
13	uczelniane przedszkole	3
14	możliwość zachowania w trakcie urlopu praw studenckich, w tym prawa do otrzymywania pomocy materialnej	3
15	uczelniany klub malucha	2
16	wózkownie	2
17	pełnomocnik do spraw studentów-rodziców	2
18	możliwość studiowania przez Internet	1
19	bezpłatna i indywidualna pomoc pedagogiczno-psychologiczna	1

Cd. tabeli 6.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba i % odpowiedzi
21	serwis internetowy, gdzie studenci znajdują wszystkie informacje o tym, gdzie i jaką mogą uzyskać pomoc	1
21	dostęp do pokoi rodzinnych w domach studenckich	1
22	światlice dla dzieci	-
23	plac zabaw na terenie uczelni	-
24	programy i kampanie społeczne wspierające studentów-rodziców	-
25	coaching godzenia życia zawodowego i rodzinnego jako zindywidualizowana forma wsparcia	-
26	pierwszeństwo dla studentów-rodziców wchodzenia do wszelkich gabinetów i punktów obsługi studentów	-
27	wsparcie online oraz e-dziekanat	-
28	organizowanie dla dzieci studentów półkolonii, wyjazdów na kolonie, ferie itp.	-
29	okresowe obniżenie czesnego na uczelniach niepublicznych	-
30	nie ma żadnych rozwiązań	2
31	nie wiem	48

Badani zaznaczali więcej niż jedną odpowiedź.

Najwięcej respondentów wskazuje na oferowanie przez uczelnię możliwości otrzymania zgody na IOS oraz urlopu dziekańskiego dla studentów-rodziców (po 38% badanych). Nieco mniej ankietowanych twierdzi, że jest to możliwość otrzymania wsparcia finansowego od uczelni w formie np. stypendium czy zapomogi (32%). Część wskazuje na prawo do przesunięcia terminów egzaminów w trakcie sesji (22%) oraz złożenia pracy dyplomowej (18%). Niewiele mniejszy odsetek badanych (17%) zauważył w uczelni pokój dla opiekuna z dzieckiem czy też miejsce wyposażone w niezbędne dla rodzica sprzęty (np. przewijak, fotel do karmienia). Tylko 15% ankietowanych zaznacza, że uczelnia zapewnia windy, podjazdy, podesty itp. niezbędne dla wózków dziecięcych. Pozostałe rozwiązania zostały wskazane przez nielicznych respondentów. Ponadto według 2 badanych ich uczelnia nie oferuje żadnych rozwiązań, a prawie połowa badanych studentów (48%) uznała, że nie wie nic na ten temat. Odpowiedzi ankietowanych wskazują na to, że ich uczelnie zapewniają niewiele z długiej listy rozwiązań wspierających studenckie rodzicielstwo. Znaczna część tych udogodnień zauważana jest jedynie przez pojedyncze osoby. Najczęściej wskazywaną formą wsparcia jest możliwość skorzystania z Indywidualnej Organizacji

Studiów, urlopu dziekańskiego oraz pomocy finansowej. Szkoda, że tak oczywiste udogodnienia, jak pomieszczenia dla opiekuna z dzieckiem i przystosowanie budynku do możliwości poruszania się wózkami dziecięcymi stosunkowo rzadko występują w uczelniach badanych, nie mówiąc już o pozostałych ułatwieniach. Wyniki niniejszych badań potwierdzają także problem braku miejsc w przestrzeni szkół wyższych, w których można byłoby zostawić dziecko na czas zajęć.

Połowa badanych studentów (50%) nie ma zdania w kwestii jakości wsparcia oferowanego przez uczelnię dla studentów-rodziców (rezultaty na ten temat przedstawiono w tabeli 7). Znaczna część uważa, że uczelnia średnio wspiera studenckie rodzicielstwo (33%). Jedynie jedna osoba uznała, że bardzo pomaga. Część uważa, że wsparcie to jest niewielkie (10%) i że nie ma go w ogóle (6%). Wyniki te mogą wskazywać na małe zainteresowanie studentów kwestią oferowanego przez uczelnię wsparcia lub niedostateczne informowanie o ich prawach i możliwościach w tym zakresie.

Tabela 7. Wsparcie studentów-rodziców przez uczelnię w opinii badanej młodzieży akademickiej

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba i % odpowiedzi
1	duże wsparcie	1
2	średnie wsparcie	33
3	małe wsparcie	10
4	brak wsparcia	6
5	nie mam zdania/nie wiem	50

Oczekiwania względem uczelni w zakresie rozwiązań wspierających łączenie i godzenie studiów z macierzyństwem zostały zbadane przez Ewę Krause. Badane przez autorkę studentki-matki „wskazują przede wszystkim na: utworzenie miejsc opieki nad dzieckiem przy uczelni, takich jak np. żłobek; pomocy finansowej; Indywidualnej Organizacji Studiów gwarantującej możliwość nieuczestniczenia we wszystkich zajęciach. Brak tych udogodnień dla studiujących matek prawdopodobnie przyczynia się do odraczania decyzji prokreacyjnych przez część młodych kobiet do zakończenia studiów” (E. Krause 2019a, s. 170). W tabeli 8. i 9. przedstawiono wyniki badań własnych na pytania: *Czy ma Pani/Pan jakieś oczekiwania wobec uczelni w zakresie rozwiązań wspierających studentów-rodziców?* oraz *Czego oczekuje/oczekiwałaby Pani/Pan od uczelni w sytuacji bycia studentem-rodzicem?*

Tabela 8. Posiadanie oczekiwań w zakresie rozwiązań wspierających studentów-rodziców przez badaną młodzież akademicką

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba i % odpowiedzi
1	tak, mam	30
2	nie, nie mam	26
3	nie mam zdania	44

Prawie połowa respondentów nie ma zdania na temat oczekiwań w zakresie rozwiązań wspierających studentów-rodziców (44%). Część twierdzi, że je posiada (30%). Pozostali nie mają żadnych oczekiwań w tym względzie wobec uczelni (26%). Wynika z tego, że najwięcej osób nie zastanawia się nad tą kwestią lub ich ona do tej pory nie interesowała, natomiast pozostałe odpowiedzi podzieliły się niemal po połowie.

Badania wskazują, że to, na czym zależy studiującym rodzicom, to szczególnie życzliwość, otwarte nastawienie ze strony wykładowców, władz uczelni, pracowników administracji (zob. Krause, 2019a; Bojarska, 2014). Potwierdzają to także rezultaty niniejszych badań – tabela 9.

Tabela 9. Oczekiwania badanej młodzieży akademickiej w sytuacji bycia studentem-rodzicem

Lp.	Wyszczególnienie	Średnia	Miejsce
1	zrozumienie i wsparcie ze strony pracowników uczelni	4,18	I
2	otrzymanie zgody na IOS	4,11	II
3	wsparcie materialne	4,06	III
4	prawo do ubiegania się w trakcie sesji o przesunięcie terminów egzaminów	3,89	IV
5	możliwość przedłużenia terminu złożenia pracy dyplomowej	3,79	V
6	prawo do zachowania w okresie urlopu od zajęć praw studenckich	3,76	VI
7	dostosowanie budynku do możliwości używania wózków dziecięcych	3,47	VII
8	pomieszczenia dla rodziców z dziećmi	3,43	VIII
9	uczelniany żłobek	3,36	IX–X
10	bezpłatna i indywidualna pomoc pedagogiczno-psychologiczna dla studentów	3,36	IX–X
11	dostępność pokoi rodzinnych w domach studenckich	3,27	XI
12	świetlica dla dzieci	3,22	XII

Cd. tabeli 9.

Lp.	Wyszczególnienie	Średnia	Miejsce
13	okresowe obniżenie czesnego na uczelniach niepublicznych	3,13	XIII
14	uczelniane przedszkole	3,11	XIV–XV
15	pełnomocnik do spraw studentów-rodziców	3,11	XIV–XV
16	wózkownie	3,07	XVI
17	możliwość studiowania przez Internet	3,01	XVII
18	kącik zabaw dla dzieci w głównych miejscach w uczelni	2,91	XVIII
19	uczelniany klub malucha	2,82	XIX
20	plac zabaw na terenie uczelni	2,79	XX–XXI
21	coaching godzenia życia zawodowego i rodzinnego	2,79	XX–XXI
22	tabliczki pierwszeństwa przy gabinetach, punktach obsługi klienta	2,76	XXII
23	organizowanie dla dzieci studentów półkolonii, wyjazdów na kolonie, ferie	2,41	XXIII

Respondenci nadawali poszczególnym pozycjom ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało, że dane działanie/rozwiązanie nie jest dla nich istotne w kontekście ich oczekiwań, a 5, że jest ono bardzo ważne. Z odpowiedzi badanych wynika, że najbardziej oczekują/oczekiwaliby w sytuacji bycia studentem-rodzicem wsparcia i zrozumienia ze strony pracowników uczelni (4,18). Najistotniejszym rozwiązaniem jest więc indywidualne podejście i uwzględnienie specyficznej sytuacji studiujących rodziców przez środowisko akademickie. Prawie tak samo ważne jest dla nich otrzymanie zgody na Indywidualną Organizację Studiów (4,11) oraz wsparcie materialne uzyskane z uczelni (4,06). Nieco niższą pozycję osiągnęły udogodnienia, takie jak: prawo do ubiegania się w trakcie sesji o przesunięcie terminów egzaminów (3,89), możliwość przedłużenia terminu złożenia pracy dyplomowej (3,79) i prawo do zachowania w okresie urlopu od zajęć praw studenckich (3,76). Jeszcze niżej, lecz nadal wysoko, studenci ocenili następujące rozwiązania: dostosowanie budynku do możliwości używania wózków dziecięcych (3,47), pomieszczenia dla rodziców z dziećmi (3,43), uczelniany żłobek, bezpłatną i indywidualną pomoc pedagogiczno-psychologiczną dla studentów (po 3,36), dostępność pokoi rodzinnych w domach studenckich (3,27), świetlicę dla dzieci (3,22), okresowe obniżenie czesnego na uczelniach niepublicznych (3,13), uczelniane przedszkole i pełnomocnika do spraw studentów-rodziców (3,11), wózkownie (3,07) oraz możliwość studiowania przez Internet (3,01). Poniżej średniej 3 otrzymały ułatwienia, takie jak: kącik zabaw

dla dzieci w głównych miejscach na uczelni (2,91), uczelniany klub malucha (2,82), bezpieczny plac zabaw na terenie uczelni, coaching godzenia życia zawodowego i rodzinnego (po 2,79) oraz tabliczki pierwszeństwa przy gabinetach, punktach obsługi klienta (2,76). Najmniej oczekiwanym działaniem okazało się organizowanie dla dzieci studentów półkolonii, wyjazdów na kolonie czy ferie (2,41). Wyniki badań wykazały jednak, że nie ma w opinii studentów rozwiązań nieistotnych. Wszystkie okazały się ważne.

Zakończenie

Studenckie rodzicielstwo to zjawisko przybierające na znaczeniu wraz z powszechnością decyzji młodych osób o zdobyciu wyższego wykształcenia, ale przede wszystkim wymagające społecznej dyskusji i refleksji nad polepszeniem warunków dla chcących jednocześnie pełnić rolę studenta i rodzica. Mimo że w opinii młodzieży akademickiej studiujący rodzice postrzegani są w uczelni pozytywnie i tak jak wszyscy inni studenci, to zdecydowana większość z nich nie uważa okresu studiowania za odpowiedni na bycie matką czy ojcem, a najczęstszym według nich powodem zostania rodzicem w trakcie studiów jest tzw. 'wpadka'. Warto jednak mówić o studiujących rodzicach i udogodnieniach dla nich płynących, a tym samym zachęcić młodych do rodzicielstwa. Tym bardziej że większość badanych nie zna żadnych rozwiązań wspierających rodzicielstwo podczas studiów oferowanych przez różne szkoły wyższe. Niemal połowa nie wie też, czy ich macierzysta uczelnia oferuje jakąkolwiek pomoc studiującym rodzicom. Występuje więc problem niewiedzy młodzieży w tym zakresie. Najwięcej respondentów wskazuje na oferowanie przez uczelnie możliwości otrzymania zgody na Indywidualną Organizację Studiów, urlopu dziekańskiego oraz wsparcia finansowego dla studentów-rodziców. Połowa też nie ma zdania w kwestii jakości tego wsparcia. W sytuacji bycia studentem-rodzicem najbardziej oczekiwane jest przez badanych wsparcie i zrozumienie ze strony pracowników uczelni. Ponadto najistotniejszymi w ich ocenie, oczekiwanymi rozwiązaniami są otrzymanie zgody na IOS oraz pomoc materialna od uczelni dla studiujących rodziców. Te same udogodnienia część ankietowanych zaznaczyła wcześniej jako występujące w ich szkołach wyższych. Najwięcej respondentów nie ma jednak zdania na temat własnych oczekiwań w zakresie rozwiązań wspierających rodzicielstwo podczas studiów, a znaczna część wskazuje wprost na ich brak.

Podsumowując rezultaty niniejszych badań należy zauważyć, że największymi niedogodnościami dla studiujących rodziców i tym samym dla potencjalnych

studentów-rodziców są nieliczne rozwiązania ich wspierające oraz brak wiedzy dotyczącej tej kwestii. Konieczna jest odpowiednio prowadzona polityka informacyjna przez uczelnie. Nierzadko bowiem jest tak, że oferowana jest różnego typu pomoc, ale studenci wcale o tym nie wiedzą bądź nie są zachęcani do korzystania z niej. Ważne jest więc promowanie tego typu działalności. Należałoby zatem zadbać o większą świadomość młodzieży akademickiej w zakresie praw, przywilejów i udogodnień oferowanych im przez szkoły wyższe. Niewątpliwie jednak ze strony uczelni występuje realny deficyt pomocy niezbędnej dla satysfakcjonującego godzenia ról studenta i rodzica.

Uzyskane wyniki badań mogą również stanowić swego rodzaju wskazówkę dla uczelni w Polsce, które chciałyby podnieść komfort studiowania osobom planującym rodzicielstwo lub już się w nim realizującym. Istotne jest więc w tym kontekście, jak już wcześniej podkreślano, aby w społecznej dyskusji mówić o studiujących rodzicach, prowadzić regularne badania dotyczące studenckiego rodzicielstwa, tworzyć i rozwijać rozwiązania sprzyjające realizacji przez młodzież akademicką jednego z naturalnych zadań rozwojowych, jakim jest założenie rodziny.

Referencje

- Bojarska, A. *Przeżywanie macierzyństwa podjętego w trakcie studiów na przykładzie studentek lubelskich uczelni*. Roczniki Pedagogiczne, 3, t. 6(42). (2014).
- Dudka, A., Piecuch, J. (2014). „*Uczelnia Przyjazna Rodzicom*”. *Podręcznik dobrych praktyk*. Kraków: Stowarzyszenie Doradców Europejskich PLinEU.
- Ustawa z 20 lipca 2018 r., *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, poz. 1668.
- Górska, R. (2003). *Studenci uniwersytetu końca XX wieku: raport z badań młodzieży Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*. Toruń: UMK.
- Górnicka, B. *Wybrane aspekty funkcjonowania osób z niepełnosprawnością w rolach rodzicielskich*. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J. Paedagogia-Psychologia*, 1 (28). (2015).
- GUS (2017). *Szkoły wyższe i ich finanse w 2016 r.* Warszawa.
- GUS (2018). *Szkoły wyższe i ich finanse w 2017 r.* Warszawa-Gdańsk.
- GUS (2019). *Szkoły wyższe i ich finanse w 2018 r.* Warszawa-Gdańsk.
- Krause, E. (2012). *Rozwój kariery zawodowej studentów – konteksty i dokonania*. Bydgoszcz: UKW.
- Krause, E. *Studentki-matki o łączeniu studiów i macierzyństwa. Badania wstępne*. *Przegląd Pedagogiczny*, 1 (2019).
- Krause, E. *Studentki-matki o swoich doświadczeniach i oczekiwaniach. Badania wstępne*. *Pedagogika Społeczna*, 4/74. (2019a).
- Opozda, D. (2017). *Zróżnicowane rodzicielstwo – zarys refleksji*. W: D. Opozda, M. Leśniak (red.), *Rodzicielstwo w wybranych zagadnieniach pedagogicznych*. Lublin: Episteme.

- Paprzycka, E. (kierownik zespołu badawczego w składzie: M. Kowalska, P. Klimaszewski, M. Kowalski J. Iwański), *Jak Uczelnia mogłaby wspierać studentów mających dzieci podczas studiów i promować rodzicielstwo? Badanie opinii studentów*, https://wsip.sggw.pl/uploads/filemanager/dokumenty/otoczenie_spoeczne/student-a-dziecko-w-kontekscie-uczelni-wyzszej.pdf (10.10.2019).
- Paprzycka, E. (kierownik zespołu badawczego w składzie: P. Puk, P. Ruszczak, A. Sobańska), *Student jako potencjalny rodzic – badanie postaw prokreacyjnych studentów Wydziału Nauk Spoecznych SGGW*, https://wns.sggw.pl/uploads/filemanager/dokumenty/otoczenie_spoeczne/student-jako-potencjalny-rodzic.pdf (10.10.2019a).
- Rogowska, A. *Mama na studiach*, <https://www.eurostudent.pl/mama-na-studiach/> (10.10.2019).
- Ruszkiewicz, D. *Macierzyństwo w czasie studiów*. *Pedagogika Rodziny*, 2/4 (2012).
- Skibiński, A. *Uwarunkowania postaw prokreacyjnych i matrymonialnych młodzieży akademickiej województwa Śląskiego*. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 309 (2017).
- Słownik języka polskiego PWN*, hasło: *Rodzicielstwo*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/rodzicielstwo.html> (10.10.2019).
- Socha, J. *Ciąża wśród studentek, a osiągnięcia edukacyjne*, 31.01.2017, <https://podrozeturystyki.wordpress.com/2017/01/31/ciaza-wsrod-studentek-a-osiagniecia-edukacyjne/> (10.10.2019).
- Szukalski, P. *Przemiany rodziny – wyzwania dla polityki rodzinnej*. *Artykuł dyskusyjny*. *Polityka Spoeczna*, 8 (2007).
- Śniegulska, A. *Edukacja do rodzicielstwa jako wyzwanie współczesności*. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 4/18 (2016).
- Zielińska, M. (2016). *Młodzież akademicka jako przedmiot badań socjologicznych*. W: M. Zielińska, D. Szaban (red.), *Młodzież w czasach nieufności. Studenci zielonogórcy o sobie i innych*. Zielona Góra: Fundacja Obserwatorium Spoeczne Inter Alia.